

Верховний
Суд

Судова практика банкрутства фізичних осіб

Олександр Банасько

Суддя судової палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду

Зміст

1. Загальні положення (авансування винагороди арбітражному керуючому, підстави відкриття, дія мораторію).
2. Процедура реструктуризації та процедура погашення боргів.
3. Підстави закриття провадження у справі про неплатоспроможність.
4. Застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ.
5. Процесуальні питання.

1. Загальні положення (авансування винагороди арбітражному керуючому, підстави відкриття, дія мораторію).

Цей Кодекс встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника - юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи.

(преамбула КУзПБ)

Судова практика банкрутства фізичних осіб

Проектом пропонується врегулювати відносини щодо відновлення платоспроможності фізичних осіб, які опинилися в скрутній фінансовій ситуації та **потребують допомоги з боку Держави**.

Система врегулювання проблем заборгованості громадян – фізичних осіб, не зайнятих у підприємстві, в усьому світі спрямована на забезпечення надання допомоги **чесним, але невдалим боржникам шляхом передусім реструктуризації їх боргів**, а в разі неможливості у майбутньому погасити борги, **заслужити їх списання**.

Від відновлення платоспроможності боржника **виграє не тільки ця особа, а й держава**, оскільки фізична особа, звільняючись від боргів, повертається до активної легальної праці, покращуються сімейні відносини, людина зберігає здоров'я, а відтак, трудовий потенціал, загалом повертається до активної соціальної діяльності. **Держава таким чином повертає** ще одну економічну одиницю до активного способу життя і, нарешті, **платника податків**.

За загальним уявленням від розв'язання проблем фізичних осіб – позичальників шляхом поступок **можуть постраждати кредитні установи**, насправді, як свідчить практика застосування таких юридичних процедур у розвинутих країнах, банки хоча і можуть щось втрачати у разі їх погодження на списання частини боргу, однак, **в цілому вони виграють за рахунок очищення їх балансів від «мертвих» боргів та збереження їх клієнтів серед активних учасників споживчого кредитування**, а за таким токсичним кредитом отримують більше, ніж отримали би через стягнення у виконавчому провадженні, такі можливості надає застосування інституту розстрочення, яке передбачається в плані відновлення платоспроможності боржника.

Пояснювальна записка до проекту Кодексу України з процедур банкрутства ([Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63518)

Судова практика банкрутства фізичних осіб

КНИГА ЧЕТВЕРТА. ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Провадження у справах про неплатоспроможність боржника - фізичної особи, фізичної особи - підприємця здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених цією Книгою.

(стаття 113 КУзПБ)

Відповідно до цього Кодексу щодо боржника - юридичної особи застосовуються такі судові процедури:

- розпорядження майном боржника;
- санація боржника;
- ліквідація банкрута.

Відповідно до цього Кодексу щодо боржника - фізичної особи застосовуються такі судові процедури:

- реструктуризація боргів боржника;
- погашення боргів боржника.

Процедура погашення боргів боржника вводиться у справі про неплатоспроможність разом з визнанням боржника банкрутом.

(частини перша, друга статті 6 КУзПБ)

Судова практика банкрутства фізичних осіб

Кількість справ щодо неплатоспроможності фізичних осіб, які розглянуті судовою палатою для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС

	Всього	ФО	Справи
2021	26	3	№ 910/6639/20 № 903/806/20 № 5023/5722/11
2022	10	3	№ 916/1456/21 № 921/39/21 № 921/542/20
2023	7	1	№ 902/221/22 (відсутній повний текст)

Щодо авансування винагороди арбітражному керуючому

Постанова КГС у складі ВС від 24.09.2020 у справі № 910/2629/20

Статті 115, 116 Кодексу України з процедур банкрутства

Обов'язок боржника авансувати винагороду арбітражного керуючого до звернення з відповідною заявою до суду встановлено КУзПБ, і подання доказів авансування є обов'язковою умовою, визначеною статтею 116 зазначеного Кодексу. При цьому ані КУзПБ, ані інші діючі норми чинного законодавства **не передбачають права боржника бути звільненим від авансування винагороди арбітражному керуючому при поданні такої заяви**, а також умов, за яких суд може відстрочити, розстрочити чи звільнити заявника від здійснення авансування винагороди арбітражному керуючому.

Щодо авансування винагороди арбітражному керуючому

Постанова КГС у складі ВС від 23.11.2020 у справі № 922/1734/20

Статті 115, 116 Кодексу України з процедур банкрутства

Зважаючи на юридичну природу винагороди арбітражного керуючого, звільнення від її сплати не вплине на баланс інтересів держави та заявника у справі, оскільки є лише платою суб'єкту незалежної професійної діяльності за виконання ним своїх обов'язків. Водночас звільнення заявника від авансування такої винагороди на етапі подання заяви позначиться на балансі інтересів боржника та арбітражного керуючого, позбавивши останнього права на своєчасне отримання винагороди в останній день кожного календарного місяця виконання ним повноважень (абзац п'ятий статті 3 КУзПБ). Жодних положень, умов та підстав, за яких суд може відстрочити, розстрочити або звільнити заявника від здійснення авансування винагороди арбітражному керуючому чинним законодавством України не передбачено.

Щодо авансування винагороди арбітражному керуючому

Постанова КГС у складі ВС від 19.11.2020 у справі № 910/726/20

Статті 115, 116 Кодексу України з процедур банкрутства

Колегія суддів касаційного суду погоджується з правильністю таких висновків апеляційного суду з огляду на те, що законодавцем обрано спосіб врегулювання неплатоспроможності фізичної особи виключно за заявою боржника. При цьому, Законом України "Про судовий збір" не передбачено сплати судового збору за подання заяви фізичною особою про порушення справи про банкрутство. **Зазначене обґрунтовує виконання державою свого позитивного обов'язку забезпечення доступу неплатоспроможних фізичних осіб до правосуддя у справах про банкрутство у спосіб не встановлення для таких фізичних осіб ставок судового збору за звернення із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство.** Разом з тим, законодавцем не передбачено жодних альтернативних можливостей авансуванню на депозитний рахунок суду оплати послуг керуючого реструктуризацією за три місяці виконання ним повноважень, що є гарантією з боку держави оплати праці цією особою на час формування реєстру вимог кредиторів у справі про банкрутство та відповідає гарантіям на оплату праці відповідно до частин другої, шостої статті 43 Конституції України.

Зазначене не позбавляє можливості боржника (фізичної особи) укласти угоду з арбітражним керуючим, який погодиться на умовах відстрочення оплати до реалізації майна боржника виконувати повноваження керуючого реструктуризацією у справі про банкрутство цієї особи та відповідного звернення обох осіб (боржника та арбітражного керуючого) до суду про призначення його керуючим реструктуризацією у справу про банкрутство фізичної особи, яке подається разом із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство. Місцевий суд може розглянути подані документи, як альтернативу мирного врегулювання правовідносин з оплати винагороди арбітражному керуючому, та прийняти відповідне рішення про можливість задоволення заяви боржника, дослідивши всю сукупність наданих ним доказів на обґрунтування неплатоспроможності фізичної особи.

Щодо підстав відкриття провадження у справі

Постанова КГС у складі ВС від 29.07.2021 у справі № 909/1028/20

Статті 115, 116, 119 Кодексу України з процедур банкрутства

Тлумачення частини другої статті 115 КУзПБ із застосуванням філологічного та логічного способів інтерпретації приводить до таких висновків:

- з огляду на вжиття законодавцем словосполучення "інші обставини" **перелік підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи не є вичерпним;**
- для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи **достатньо навіть однієї або більше однієї підстави у будь-яких комбінаціях** наведених у частині другій статті 115 КУзПБ, оскільки законодавцем імперативно не визначено обов'язковим існування сукупності всіх чотирьох підстав, як умови для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи;
- наявність у боржника майна не виключає можливості існування в нього прострочених зобов'язань перед його кредиторами, як однієї із підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

За ступенем визначеності частина четверта статті 119 КУзПБ є абсолютновизначеною нормою, що свідчить про встановлення законодавцем вичерпного переліку підстав для відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність, який розширювальному тлумаченню не підлягає.

Наявність у боржника активів та відкритих щодо нього виконавчих проваджень не належить до вичерпного переліку підстав для відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 10.09.2020 у справі № 902/227/20
Статті 115, 116 Кодексу України з процедур банкрутства

Пунктом 1 частини другої статті 115 КУзПБ встановлено, що боржник має право звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність у разі, якщо розмір прострочених зобов'язань боржника перед кредитором (кредиторами) становить не менше 30 розмірів мінімальної заробітної плати. **Перелік підстав, визначених частиною другою статті 115 КУзПБ для порушення провадження у справі про банкрутство фізичної особи, не є вичерпним, оскільки пунктом 4 частини другої зазначеної статті передбачено можливість "існування інших обставин, які підтверджують, що найближчим часом боржник не зможе виконати грошові зобов'язання чи здійснювати звичайні поточні платежі (загроза неплатоспроможності)".**

Метою законодавця при введенні процедури банкрутства фізичних осіб було створення правового механізму, який дозволить фізичній особі – боржнику реструктурувати свої боргові зобов'язання та перевести їх з іноземної валюти у національну валюту України, для унеможливлення негайної реалізації житла фізичних осіб, переданого в іпотеку банкам за валютними кредитами. Отже, така процедура є спеціальною та має застосовуватися переважно щодо інших процедур звернення стягнення на іпотечне майно у випадку ініціювання боржником провадження у справі про банкрутство.

Щодо дії мораторію на вимоги кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 01.10.2020 у справі № 910/17501/19
Стаття 121 Кодексу України з процедур банкрутства

У разі відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, на рухоме (нерухоме) майно якої звертається стягнення за її зобов'язаннями перед третіми особами, **переважному застосуванню підлягають приписи частини четвертої статті 121 КУзПБ щодо задоволення вимог кредиторів (стягувачів) за рахунок заставного майна боржника в межах провадження у справі про неплатоспроможність.**

Винятками із спеціального регулювання порядку задоволення вимог кредиторів за рахунок майна боржника згідно з частиною четвертою статті 121 КУзПБ є **два випадки:**

- 1) якщо на момент відкриття провадження у справі про неплатоспроможність **виконавче провадження перебуває на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум**, у тому числі одержаних від продажу майна боржника;
- 2) якщо майно перебуває на стадії продажу з моменту оприлюднення інформації про продаж.

Щодо дії мораторію на вимоги кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 14.09.2021 у справі № 908/2536/20

Стаття 121 Кодексу України з процедур банкрутства

Після введення мораторію у справі про неплатоспроможність боржника – фізичної особи усі дії щодо індивідуального задоволення вимог кредитора, які вчиняються поза межами процедур неплатоспроможності боржника – фізичної особи, **мають припинитися негайно і на будь-якій стадії такого процесу з метою передання майна боржника під контроль суду у справі про неплатоспроможність.**

Тому є незаконним подальше, після відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника, вчинення приватним виконавцем виконавчих дій з примусового виконання виконавчого листа щодо стягнення з боржника на користь кредитора заборгованості з публікацією оголошення про проведення аукціону з продажу майна боржника через поширення застосованого щодо боржника мораторію на задоволення вимог кредиторів на спірні правовідносини.

Щодо дії мораторію на вимоги забезпечених кредиторів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.09.2021 у справі № 905/1923/15 Стаття 41 Кодексу України з процедур банкрутства

Відповідно до частини восьмої статті 41 КУзПБ дія мораторію припиняється з дня закриття провадження у справі про банкрутство. Щодо задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, дія мораторію припиняється автоматично після спливу 170 календарних днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації.

У частині шостій статті 41 КУзПБ закріплено, що задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, здійснюється лише в межах провадження у справі про банкрутство.

З метою дотримання принципу судового контролю у відносинах неплатоспроможності та банкрутства, зважаючи на відсутність нормативного врегулювання співвідношення процедур виконавчого провадження та процедур банкрутства, з огляду на мету та цілі КУзПБ, такими, що відповідають положенням чинного законодавства України, можна вважати лише ті дії державного виконавця щодо звернення стягнення на майно боржника, які були дозволені (санкціоновані) судовим рішенням (ухвалою суду) в межах справи про банкрутство.

Отже, після спливу 170 днів з дня введення процедури розпорядження майном, якщо господарським судом протягом цього часу не було винесено постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації, задоволення забезпечених вимог кредиторів за рахунок майна боржника, яке є предметом забезпечення, має здійснюватися за ухвалою суду, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, постановленою господарським судом за результатом розгляду заяви кредитора, вимоги якого є забезпеченими.

2. Процедура реструктуризації та процедура погашення боргів.

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Щодо особливостей правового регулювання інституту неплатоспроможності фізичних осіб

У судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи скористатися правом на реабілітацію заслуговує лише чесний і сумлінний боржник, тому до боржника – фізичної особи за приписами Книги четвертої КУзПБ установлено спеціальні вимоги до його добросовісності, інше б суперечило засадам цивільного законодавства, зокрема таким, як добросовісність у здійсненні відповідного права та недопустимість зловживання правом (пункт б частини першої статті 3, частина третя статті 13 ЦК України).

За змістом приписів статей 116, 119, 123, 125, 126, 128 КУзПБ щодо вимог до боржника та процесуальних наслідків їх невиконання, законодавець означив **принцип добросовісної поведінки боржника – фізичної особи**, за яким право на звільнення від боргів та відновлення платоспроможності у судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи набуває лише добросовісний боржник, який не за своїм неправомірним умислом потрапив у стан неплатоспроможності, сумлінно виконує обов'язки боржника та не приховує обставин, що можуть вплинути на розгляд справи чи задоволення кредиторських вимог, при цьому демонструє дієве прагнення до компромісу з кредиторами щодо умов реструктуризації боргів та в межах об'єктивних можливостей вживає заходів до задоволення їх вимог.

Щодо ролі арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність фізичної особи

У судовій процедурі реструктуризації боргів боржника роль арбітражного керуючого є ключовою, адже за частиною першою статті 126 КУзПБ саме йому належить подати суду на затвердження план реструктуризації боргів боржника. Тож керуючий реструктуризацією зобов'язаний забезпечити розроблення такого плану відповідно до вимог статті 124 КУзПБ з урахуванням економічно обґрунтованих пропозицій сторін, подати його в установлені строки на схвалення зборам кредиторів та для затвердження – суду.

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність у межах судової процедури реструктуризації боргів боржника

Системне тлумачення положень статей 90, 123, 126, 128, 129 КУзПБ у взаємозв'язку зі статтями 2, 113 КУзПБ приводить до висновку, що **закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи під час судової процедури реструктуризації боргів боржника можливе:**

- **зі спеціальних підстав**, визначених частиною сьомою статті 123 КУзПБ, частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ;
- **із загальних підстав**, визначених пунктами 1 - 8 частини першої статті 90 КУзПБ (тією мірою, якою ці підстави можуть стосуватися боржника - фізичної особи);
- **в інших випадках, передбачених законом** (пункт 9 частини першої статті 90 КУзПБ), зокрема визначених пунктами 1 - 7 частини першої статті 231 ГПК України в тих межах, що стосуються судової процедури неплатоспроможності фізичної особи.

Ураховуючи, що основним призначенням частини сьомої статті 123 КУзПБ є припинення реабілітації очевидно недобросовісного боржника та можливість її застосування з власної ініціативи суду, господарський суд не може залишити поза увагою обставини, які вказують на наявність підстав для закриття провадження у справі за цією нормою, тому **з власної ініціативи**, зокрема розглядаючи інформацію керуючого реструктуризацією про результати перевірки майнового стану боржника або вирішуючи питання про перехід до судової процедури погашення боргів, **зобов'язаний перевірити такі обставини та надати їм юридичну оцінку, про що зазначити у відповідному судовому рішенні.**

Виокремивши певний перелік підстав для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у частині сьомій статті 123 КУзПБ, законодавець у абзаці п'ятому цієї норми акцентує на спеціальних наслідках її реалізації – **неможливості протягом року повторно скористатися судовою процедурою неплатоспроможності для очевидно недобросовісного боржника.** Тому, перелік підстав для закриття провадження у справі за частиною сьомою статті 123 КУзПБ слід тлумачити як вичерпний лише в аспекті застосування передбачених цією ж нормою обмежувальних наслідків такого закриття.

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Саме по собі клопотання зборів кредиторів про закриття провадження/перехід до наступної судової процедури, за відсутності передбачених спеціальним законом підстав і обставин, не може бути достатньою та безумовною підставою для задоволення господарським судом такого клопотання.

Порівняльний аналіз положень частини одинадцятої статті 126 КУзПБ з іншими нормами, що регламентують закриття провадження на стадії реструктуризації боргів засвідчує те, що хоча ці норми частково кореспондуються між собою, проте не є тотожними за ступенем імперативності, колом ініціаторів та передумовами їх застосування. Такі відмінності дають підстави для висновку, що неподання погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника протягом трьох місяців з дня введення процедури реструктуризації боргів може бути самостійною підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи відповідно до частини одинадцятої статті 126 КУзПБ.

Сам по собі факт недосягнення мети судової процедури реструктуризації боргів не є обов'язковою підставою для припинення реабілітації боржника у справі про відновлення платоспроможності фізичної особи, адже за змістом частини одинадцятої статті 126 КУзПБ у такому випадку закриття провадження у справі є лише одним з варіантів вирішення господарським судом питання щодо подальшого руху справи.

Добросовісність боржника – фізичної особи є визначальним критерієм для оцінки обставин і підстав, з якими КУзПБ пов'язує можливість альтернативного вирішення господарським судом питання щодо подальшого руху справи, зокрема закриття провадження про неплатоспроможність фізичної особи. Тому обставини, що свідчать про недобросовісну поведінку боржника, у сукупності з іншими обставинами справи підлягають врахуванню господарським судом при ухваленні рішення про закриття провадження у справі замість переходу до процедури погашення боргів боржника.

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргі

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Логічне та філологічне тлумачення частини одинадцятої статті 126 КУзПБ у взаємозв'язку з пунктом 2 частини четвертої статті 122 КУзПБ приводить до висновку, що за їх приписами на господарський суд покладено обов'язок розглянути та вирішити питання щодо подальшого руху справи після спливу тримісячного строку з дня введення процедури розпорядження майном, зокрема у разі неподання на затвердження плану реструктуризації боргів боржника, а словосполучення "має право прийняти рішення" вказує на дискрецію господарського суду при вирішенні цього питання в межах диспозиції частини одинадцятої статті 126 КУзПБ.

У разі неподання до господарського суду протягом трьох місяців погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника, суд, після спливу цього строку повинен у судовому засіданні з'ясувати позиції сторін та крізь призму судового контролю оцінити за наявними у матеріалах справи доказами причини недосягнення мети судової процедури реструктуризації боргів.

Приписи частини першої статті 130 КУзПБ не повинні застосовуватися суто формально та зводитися до підрахунку строків чи встановлення відсутності/наявності рішення зборів кредиторів про схвалення плану реструктуризації боргів боржника без встановлення господарським судом обставин справи, перевірки дотримання процесуальних гарантій реалізації прав і захисту інтересів сторін, а також з'ясування підстав для закриття провадження у справі, зокрема за частиною сьомою статті 123, частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ.

За змістом абзацу другого частини другої статті 6, частини першої статті 130 КУзПБ процедура погашення боргів боржника вводиться у справі про неплатоспроможність фізичної особи одночасно з визнанням банкрутом боржника, тобто в разі встановлення ознак неплатоспроможності боржника, яка є обов'язковою підставою для визнання боржника банкрутом та переходу до судової процедури погашення боргів, а саме в порядку частини першої статті 130 КУзПБ, а відсутність ознак неплатоспроможності боржника матиме наслідком закриття провадження у справі на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ.

Щодо визнання фізичної особи банкрутом і введення процедури погашення боргів

Постанова КГС у складі ВС від 01.11.2022 у справі № 904/6042/20

Однією з процесуальних гарантій захисту інтересів сторін та ухвалення справедливого рішення за частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ є закріплена у цій нормі **дискреція господарського суду – можливість обрати з двох варіантів рішення** (про визнання боржника банкрутом і відкриття процедури погашення боргів боржника або про закриття провадження у справі про неплатоспроможність) такий, що є найбільш оптимальним у правових і фактичних умовах вирішення конкретної справи, з урахуванням принципів добросовісної поведінки боржника, неналежної реалізації кредитором власних правомочностей та судового контролю у відносинах неплатоспроможності, а також відповідно до основної мети провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб.

Приписи частини одинадцятої статті 126 та частини першої статті 130 КУзПБ у їх системному зв'язку є послідовністю процесуальних засобів, де дискреція господарського суду у вирішенні питання про перехід до наступної судової процедури чи закриття провадження у справі за частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ є **основним процесуальним інструментом, що застосовується крізь призму судового контролю та відповідно до мети провадження про неплатоспроможність фізичної особи**, а частина перша статті 130 КУзПБ формалізує початок судової процедури погашення боргів боржника та є спеціальною процесуальною гарантією для добросовісного боржника у разі зволікання зборів кредиторів з прийняттям рішення щодо плану реструктуризації його боргів.

У випадку неподання до господарського суду протягом трьох місяців погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника суд через призму судового контролю повинен за своїм внутрішнім переконанням оцінити за наявними у матеріалах справи доказами причини неподання погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів, які можуть полягати за одних обставин у діях/бездіяльності кредиторів, а за інших обставин – у діях/бездіяльності боржника, враховуючи при цьому добросовісність поведінки учасників провадження у справі про неплатоспроможність.

Тож зволікання зборів кредиторів з реалізацією власних правомочностей щодо прийняття рішення про схвалення/відмову у схваленні плану реструктуризації боргів боржника у разі його неплатоспроможності є підставою для визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника відповідно до статті 130 КУзПБ.

Щодо самостійного погашення боржником заборгованості перед окремим кредитором

Постанова КГС у складі ВС від 01.04.2021 у справі № 904/1907/15

Процедура банкрутства за своєю суттю є конкурсним процесом, основною метою якого, зокрема, є рівномірне і справедливе задоволення вимог всієї сукупності кредиторів неплатоспроможного боржника.

Досягнення цієї мети є можливим за умови гарантування: 1) охорони інтересів кредиторів від протизаконних дій інших кредиторів; 2) охорони інтересів кредиторів від недобросовісних дій боржника; 3) охорони боржника від протизаконних дій кредиторів.

Інститут мораторію у справі про банкрутство юридичної особи (неплатоспроможності фізичної особи/фізичної особи-підприємця) є механізмом збереження активів боржника задля їх спрямування під час реалізації щодо боржника судових процедур на задоволення вимог кредиторів на засадах конкурсу та забезпечення справедливого балансу між інтересами кредиторів і боржника, а також максимального погашення пасиву боржника за рахунок його активів.

За умовами частини третьої статті 121 КУзПБ протягом дії мораторію задоволення вимог кредиторів передбачено лише у процедурі реструктуризації боргів боржника відповідно до затвердженого плану та у процедурі погашення боргів боржника відповідно до цього Кодексу, частиною четвертою статті 133 якою визначено, що вимоги кредиторів, включені до реєстру вимог кредиторів, задовольняються в порядку черговості, а вимоги кожної наступної черги задовольняються після повного задоволення вимог попередньої черги, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

Виконання боржником зобов'язань за вимогами кредиторів на які не поширюється дія мораторію допускається лише у разі одночасного задоволення вимог кредиторів в порядку черговості, встановленому цим Законом і КУзПБ та перерахування коштів з окремого банківського рахунку боржника, відкритого для задоволення вимог кредиторів.

Хибним є висновок судів попередніх інстанцій із посилання на приписи статті 30 ЦК України щодо відсутності у боржника обмежень на погашення вимог окремого кредитора із коштів, які не включено до ліквідаційної маси боржника.

Щодо повноти дій ліквідатора

Постанова КГС у складі ВС від 18.11.2021 у справі № 915/2487/19

КУзПБ передбачена певна сукупність дій, яку необхідно вчинити ліквідатору в ході ліквідаційної процедури та перелік додатків, які додаються до звіту ліквідатора і є предметом дослідження в судовому засіданні за підсумками ліквідаційної процедури, що проводиться за участю кредиторів (комітету кредиторів); подання звіту та ліквідаційного балансу здійснюється ліквідатором за наслідком всіх проведених ним дій в ході ліквідаційної процедури.

Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти заходів спрямованих на виявлення активів боржника, при цьому ні у кого не повинен виникати обґрунтований сумнів, щодо їх належного здійснення (**принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі**).

Завданням ліквідатора у ліквідаційній процедурі є не проста констатація факту відсутності майна, а дієвий і належний пошук майна банкрута. Отже, під час ліквідаційної процедури, ліквідатор має здійснювати заходи спрямовані на пошук, виявлення і повернення майна, яке перебуває у третіх осіб. Крім того, ліквідатор має здійснювати обґрунтовані і логічні дії, а також здійснювати запити до відповідних органів, з врахуванням минулої діяльності банкрута. При цьому, кількість запитів не є критерієм якості роботи ліквідатора.

Зазначені висновки було сформовано Верховним Судом **щодо здійснення процедури ліквідації юридичних осіб**, водночас, **колегія суддів зауважує на доцільності врахування зазначеного принципу також при розгляді справ про неплатоспроможність фізичних осіб**, враховуючи, що відповідно до статті 113 Кодексу України з процедур банкрутства провадження у справах про неплатоспроможність боржника - фізичної особи, фізичної особи - підприємця здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених цією Книгою.

Щодо стягнення з кредиторів грошової винагороди та витрат арбітражного керуючого

Постанова КГС у складі ВС від 14.12.2021 у справі № 902/626/20

Надання послуг арбітражного керуючого, як суб`єкта незалежної професійної діяльності, **повинно відбуватися на платній основі.**

Кредитори як споживачі послуг арбітражного керуючого, які очікують на результат його діяльності, **мають усвідомлювати, що арбітражний керуючий в свою чергу правомірно очікує на отримання передбаченої законом грошової винагороди** у зв'язку із належним здійсненням ним повноважень розпорядника майна, ліквідатора, керуючого санацією, керуючого реструктуризацією, керуючого реалізацією у конкретній справі, оплата грошової винагороди у випадку неможливості здійснення її оплати з інших джерел має покладатися на кредиторів (кредитора) неплатоспроможного боржника.

При цьому, **можливість покладення на кредиторів передбаченої законом грошової винагороди арбітражного керуючого** у зв'язку із належним здійсненням ним повноважень керуючого реструктуризацією, керуючого реалізацією, у разі якщо провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи триває після закінчення авансованих заявником коштів, **повинна стимулювати кредиторів боржника здійснювати належний контроль за діяльністю арбітражного керуючого, приймати активну участь у такому провадженні та ухилятися від зловживання своїми правами і нехтування обов'язками**, що, зокрема, може мати наслідком недопущення безпідставного затягування розгляду справи.

З огляду на викладене, відмінність боржників яка виражається у різному статусі юридичних та фізичних осіб і застосування до них різних процедур передбачених Кодексом України з процедур банкрутства, **жодним чином не може нівелювати право арбітражного керуючого на отримання передбаченої законом винагороди та на відшкодування його витрат.**

3. Підстави закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Щодо поняття «член сім'ї боржника» у справах про неплатоспроможність фізичних осіб

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.09.2021 у справі № 910/6639/20

Інститут надання фізичною особою декларації про майновий стан боржника за останні три роки разом із заявою про визнання її неплатоспроможною обумовлений, передусім, необхідністю визначення обсягів майнових активів боржника з метою ефективного здійснення процедури погашення боргів такої особи, зокрема шляхом їх реструктуризації та подальшого задоволення грошових вимог кредиторів.

Саме тому реалізація обов'язку фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, у тому числі, надавати достовірну інформацію про все наявне майно, зумовлена не тільки формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи.

Подання декларації про майновий стан надає можливість не лише встановити перелік та вартість майна, стан доходів та витрат на відповідну дату, а й динаміки розміру активів за відповідний період.

Включення до кола членів сім'ї осіб, які перебувають у шлюбі з боржником (у тому числі якщо шлюб розірвано протягом трьох років до дня подання декларації), а також їхніх дітей, у тому числі повнолітніх, батьків, осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, пояснюється фідучіарним, зазвичай, характером відносин боржника з цими особами (обов'язок діяти якнайкраще в інтересах таких осіб), що може сприяти ухиленню від виконання боржником зобов'язань перед кредиторами шляхом перереєстрації майна (майнових прав) на цих осіб. До цих зловживань правом боржник може вдатись незалежно від того, що ці особи проживають окремо від боржника, не пов'язані з ним спільним побутом та сімейними правами і обов'язками.

Положення частини п'ятої статті 116 КУзПБ самостійно і вичерпно врегульовують зміст поняття "член сім'ї боржника", яке є спеціальним, встановленим саме для цілей визначення змісту правовідносин щодо відновлення платоспроможності фізичної особи. Положення статті 3 СК України для регулювання відносин у процедурі розгляду справ про неплатоспроможність фізичних осіб не застосовується.

Тлумачення частини п'ятої статті 116 КУзПБ, з огляду на мету правового регулювання відносин неплатоспроможності боржників- фізичних осіб, дає підстави для висновку, що до членів сім'ї такого боржника в обов'язковому порядку необхідно віднести його дітей (у тому числі повнолітніх), батьків та осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, незалежно від того, що вони не проживають з ним спільно, не пов'язані спільним побутом і не мають взаємних прав та обов'язків.

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з неповною та/або недостовірною інформацією в декларації

Постанова КГС у складі ВС від 01.09.2021 у справі № 917/2088/19

Інститут надання фізичною особою декларації про майновий стан боржника за останні три роки разом із заявою про визнання її неплатоспроможною обумовлений передусім **необхідністю визначення обсягів майнових активів боржника з метою ефективного здійснення процедури погашення боргів такої особи, зокрема шляхом їх реструктуризації та подальшого задоволення грошових вимог кредиторів.**

Саме тому реалізація обов'язку фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, надавати достовірну інформацію про все наявне майно зумовлена не лише формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи.

Тож надання декларації про майновий стан **є процесуальним обов'язком боржника** у провадженні про неплатоспроможність фізичної особи.

Зі змісту пункту 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ вбачається: якщо боржник не скористався наданим йому правом усунути виявлені за наслідком перевірки керуючим реструктуризації недоліки щодо повноти та достовірності інформації, зазначеної у поданих ним (боржником) деклараціях, то настають визначені цією нормою **наслідки у вигляді закриття провадження у справі.**

Ключовим завданням суду при наданні оцінки наявності підстав для закриття провадження у справі у разі неподання боржником виправлених декларацій упродовж семи днів з моменту отримання звіту керуючого реструктуризацією за результатами відповідної перевірки є **необхідність встановлення дотримання керуючим реструктуризації порядку повідомлення особи (боржника) про наявність обґрунтованих підстав вважати подану нею інформацію недостовірною та/або неповною, а також з'ясування факту наявності чи відсутності надання виправлених декларацій впродовж встановленого законодавством строку.**

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з неповною та/або недостовірною інформацією в декларації

Постанова КГС у складі ВС від 21.06.2022 у справі № 903/264/21

Незазначення боржником всіх членів сім'ї у деклараціях є порушенням вимог, передбачених частиною п'ятою статті 116 КУзПБ, і фактично позбавляє можливості суд вчинити дії, встановлені пунктами 9, 10 частини п'ятої статті 119 ГПК України, з метою отримання повної, достовірної та актуальної інформації про доходи боржника та членів його сім'ї, майно, задеклароване такими особами при перетині кордону, та зобов'язати орган державної прикордонної служби надати керуючому реструктуризацією і суду інформацію про перетин боржником та членами його сім'ї державного кордону за останні три роки.

Тож незазначення у декларації повної інформації про склад сім'ї є підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі пункту першого частини сьомої статті 123 та пункту 9 частини першої статті 90 КУзПБ.

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з неповною та/або недостовірною інформацією в декларації

Постанова КГС у складі ВС від 08.12.2022 у справі № 916/1482/21

Посилаючись у декларації про майновий стан на те, що **член сім'ї не надав інформації про доходи, витрати, майно чи зобов'язання** згідно з пунктом 9 Приміток до форми Декларації про майновий стан боржника у справі про неплатоспроможність, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 21.08.2019 № 2627/5, **боржник має усвідомлювати, що ризики зазначення неповної інформації у декларації покладаються саме на боржника**, позаяк спеціальним законом, яким є КУзПБ, такої підстави ненадання інформації про майновий стан члена сім'ї не передбачено, натомість у частині п'ятій статті 116 КУзПБ імперативно визначено, що декларація повинна містити інформацію щодо майна, доходів та витрат боржника і членів його сім'ї, що перевищують 30 розмірів мінімальної заробітної плати.

(в декларації боржник зазначив, що син, донька та батько не надали відповідної інформації про майно, доходи та витрати при цьому не долучивши відповідної інформації з Реєстрів)

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з неповною та/або недостовірною інформацією в декларації

Постанова КГС у складі ВС від 22.09.2022 у справі № 916/2372/20

У судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи скористатися правом на реабілітацію заслугоує лише чесний і сумлінний боржник, тому до боржника – фізичної особи за приписами книги четвертої КУзПБ встановлено спеціальні вимоги щодо його добросовісності, інше б суперечило засадам цивільного законодавства, зокрема таким, як добросовісність у здійсненні відповідного права та недопустимість зловживання правом (пункт 6 частини першої статті 3, частина третя статті 13 ЦК України).

КУзПБ встановлює до боржника – фізичної особи спеціальні вимоги щодо його добросовісності як запоруку досягнення компромісу між сторонами стосовно погашення боргів, що має ґрунтуватися на поступках кредиторів та сумлінній співпраці боржника з керуючим реструктуризацією і кредиторами, а також на його відкритій взаємодії із судом, яка полягає у добросовісному користуванні процесуальними правами та сумлінному виконанні процесуальних обов'язків.

Обов'язок фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, надавати достовірну інформацію про все наявне майно зумовлена не лише формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи. Тому надання повної і достовірної інформації у декларації про майновий стан є процесуальним обов'язком боржника у провадженнях про неплатоспроможність фізичної особи.

Ураховуючи призначення частини сьомої статті 123 КУзПБ, господарський суд не може залишити поза увагою обставини, які вказують на наявність підстав для закриття провадження у справі за цією нормою.

Відсутність встановлення арбітражним керуючим факту неповної та/або недостовірної інформації про майно, доходи та витрати боржника і членів його сім'ї, безумовно, не може свідчити про повноту та достовірність декларацій боржника та не звільняє суд від обов'язку здійснити з власної ініціативи перевірку таких обставин і надати їм юридичну оцінку, про що зазначити у відповідному судовому рішенні.

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з невідповідністю плану реструктуризації КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 16.12.2021 у справі № 910/8306/20

Метою і завданням процедури реструктуризації боргів, зокрема, є **забезпечення розгляду кредиторами розробленого боржником проекту плану реструктуризації боргів для відновлення його платоспроможності**. При цьому такий документ слід вважати закономірними очікуваннями кредиторів як в частині його розгляду, так і в період його реалізації, коли відбувається фактичне погашення їх вимог в межах процедури реструктуризації.

Розроблення проекту плану реструктуризації має здійснюватися відповідно до вимог статті 124 КУзПБ, зокрема, щодо форми і змісту проекту плану, що дасть змогу зборам кредиторів оцінити перспективу відновлення платоспроможності боржника, прийняти рішення про його схвалення та подати на затвердження господарському суду або відхилити його та прийняти рішення про перехід до процедури погашення боргів.

Тож при поданні до господарського суду заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність **обов'язком боржника є складення реального (виконаного) проекту плану реструктуризації**, який після розгляду господарським судом грошових вимог та формування реєстру кредиторів розробляється, уточнюється та погоджується з кредиторами.

Невідповідність плану реструктуризації боргів боржника вимогам КУзПБ через невідображення в ньому повної та достовірної інформації про майновий стан боржника, фактичних обставин, які спричинили неплатоспроможність боржника, розміру суми, яка щомісяця буде виділятися для погашення вимог кредиторів, тощо є підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи з огляду на приписи пункту 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ.

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з придбанням майна членами сім'ї за кошти боржника

Постанова КГС у складі ВС від 09.11.2021 у справі № 903/6/21

Обов'язковим для застосування цієї норми у разі встановлення та доведення обставин придбання майна членів сім'ї боржника за його кошти та/або здійснення реєстрації майна на члена сім'ї боржника є **доведення обставин вчинення відповідних дій з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами.**

Положення пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ хоча не встановлюють такої передумови для застосування цієї норми як визнання в установленому порядку недійсним (встановлення нікчемності) відповідного правочину або заперечення/спростування відповідних майнових дій з придбання майна членами сім'ї боржника за кошти боржника та/або реєстрації цього майна на члена сім'ї тощо, проте **не звільняють від необхідності доведення мети вчинення таких дій (боржника та/або членів його сім'ї) – ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами.**

Без зазначення учасником у справі про неплатоспроможність обставин, що вказують на придбання членом сім'ї боржника майна за кошти боржника та/або проведення реєстрації цього майна на члена сім'ї саме з метою ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами, та **без дослідження і встановлення судом цих обставин з огляду на надані у справі докази немає підстав для ухвалення рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність відповідно до пункту 2 частини сьомої статті 123 КУзПБ.**

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з відсутністю ознак неплатоспроможності

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 922/1426/21
Стаття 90 Кодексу України з процедур банкрутства

Тлумачення змісту частини першої статті 90 КУзПБ у взаємозв'язку зі статтею 113 КУзПБ із застосуванням системного способу її інтерпретації свідчить, що наведена норма та визначені нею підстави закриття провадження у справі про банкрутство (за винятком підстав визначених пунктами 1, 2, які стосуються виключно юридичної особи) є загальними по відношенню до норм Книги четвертої IV КУзПБ, яка містить підстави закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця), адже застосовуються до більш широкого кола відносин: як банкрутства юридичних осіб так і фізичних осіб (фізичних осіб – підприємців).

Тлумачення частини другої статті 90 КУзПБ із застосуванням філологічного та логічного способів інтерпретації приводить до висновку, що обов'язковою передумовою закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця) на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ є те, що такі процесуальні дії можуть бути вчинені лише до введення процедури погашення боргів боржника та визнання його банкрутом.

Результат судових процедур у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця) не має бути направлений на уникнення та переслідувати цілі унеможливлення задоволення кредиторських вимог до боржника.

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з невисуненням вимог кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 09.11.2021 у справі № 911/3459/20

За умови відсутності кредиторів, а отже, і можливості розгляду та схвалення зборами кредиторів плану реструктуризації боргів боржника, метою якого є відновлення платоспроможності боржника шляхом зміни способу та порядку виконання його зобов'язань перед кредиторами, законодавець передбачив право суду ухвалити рішення, яким визнати боржника банкрутом та перейти до процедури погашення боргів або закрити провадження у справі. Відповідне право реалізується судом з урахуванням конкретних обставин справи.

Ухваленню постанови про визнання боржника банкрутом передують такі умови, як неприйняття у встановлений законом строк рішення про схвалення плану реструктуризації боргів боржника зборами кредиторів (що, в свою чергу, передбачає наявність кредиторів у справі про банкрутство) або ухвалення судом рішення про перехід до процедури погашення боргів боржника.

За відсутності вимог кредиторів до боржника та неможливості розгляду плану реструктуризації боргів боржника, а отже, і процесуальної можливості подальшого здійснення провадження у справі (перейти до процедури погашення боргів боржника), підстав для визнання боржника банкрутом немає. За таких умов у суду виникає право прийняти рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

У зв'язку з тим, що до боржника не висунуто вимог кредиторів, є неможливим як розгляд плану реструктуризації боргів боржника, проєкт якого підлягає схваленню зборами кредиторів, так і визнання боржника банкрутом та введення процедури погашення боргів. Тож з огляду на відсутність процесуальних норм, якими було б врегульовано можливість подальшого здійснення розгляду справи за цих обставин, а також те, що КУзПБ не встановлює відповідної підстави для закриття провадження у справі про банкрутство в такому випадку, проте не визначає й вичерпного переліку підстав для закриття провадження, застосування до спірної ситуації судами першої та апеляційної інстанцій положень пункту 9 частини першої статті 90 КУзПБ як підстави для закриття провадження у справі є логічним та виправданим.

Nota bene – відступ від висновку – справа № 921/39/21

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з невисуненням вимог кредиторів

Постанова КГС у складі ВС від 11.02.2021 у справі № 910/16593/19

У разі коли після оприлюднення офіційного оголошення про відкриття провадження у справі про банкрутство на дату проведення попереднього засідання до боржника не висунуто вимог, суд не має змоги належним чином дати обґрунтовану оцінку твердженням боржника щодо його неплатоспроможності, адже такі твердження боржника у процедурі банкрутства мають бути досліджені судом з урахуванням як думки розпорядника майна, так і інших конкурсних кредиторів. **Тому подальше провадження у справі про банкрутство є неможливим, у зв'язку з чим його належить закрити на підставі п. 8 частини першої статті 90 КУзПБ.**

Норма частини четвертої статті 49 КУзПБ, якою встановлено право суду прийняти постанову про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури, обмежена випадком наявності конкурсних кредиторів із правом вирішального голосу (зборів кредиторів) за умови недобросовісної бездіяльності цього органу щодо прийняття рішення про подальшу долю процедури банкрутства.

Висновок апеляційного суду про те, що в разі небажання кредиторів з тих чи інших підстав брати участь у справі про банкрутство боржника та задоволення своїх вимог у процедурі банкрутства і, відповідно, неподання до боржника кредиторських заяв законодавець передбачив відповідні наслідки, які визначені ним в частині четвертій статті 90 КУзПБ, а саме **визнання таких вимог погашеними, а виконавчих документів за відповідними вимогами - такими, що не підлягають виконанню суперечить системному тлумаченню частини четвертої статті 45 КУзПБ**, яка серед наслідків неподання заяви конкурсним кредитором протягом 30 днів передбачає лише позбавлення його права вирішального голосу, а не визнання його вимог погашеними, а виконавчих документів за відповідними вимогами - такими, що не підлягають виконанню.

Nota bene – відступ від висновку – справа № 921/39/21

Щодо закриття провадження у справі про банкрутство на стадії розпорядження майном боржника при невисуненні кредиторських вимог

Постанова судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 05.10.2022 у справі № 921/39/21

У разі наявності підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, однак неподання кредитором заяв з грошовими вимогами до боржника у визначений законом строк, закриття такого провадження робить недієвим передбачене нормами КУзПБ право боржника – фізичної особи щодо здійснення процедури банкрутства та відновлення платоспроможності.

Верховний Суд зауважує, що частиною першою статті 45 КУзПБ встановлено обов'язок конкурсних кредиторів подати до господарського суду відповідні письмові заяви з вимогами до боржника у визначений законом строк. Разом з тим, хоч аналіз положень частини четвертої цієї статті свідчить про право кредитора заявити відповідні вимоги і після закінчення строку, встановленого для їх подання (що не впливатиме на характер та черговість таких вимог та матиме значення лише щодо права вирішального голосу на зборах та комітеті кредиторів), однак таке право не може звільнити кредитора від правових наслідків недотримання ним вказаного обов'язку щодо подання письмової заяви з вимогами до боржника у відповідні строки.

Такими правовими наслідками є закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі пункту б частини першої статті 90 КУзПБ та визначена частиною четвертою цієї статті можливість визнання погашеними вимог конкурсних кредиторів, які не були заявлені в установленій цим Кодексом строк або були відхилені господарським судом, а виконавчих документи за відповідними вимогами такими, що не підлягають виконанню.

Щодо закриття провадження у справі про банкрутство на стадії розпорядження майном боржника при невисуненні кредиторських вимог

Постанова судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 05.10.2022 у справі № 921/39/21

Протилежний підхід, а саме неподання конкурсними кредиторами відповідних заяв з грошовими вимогами до боржника у визначений законом строк нівелює зобов'язальний характер порядку виявлення кредиторів та унеможливорює здійснення подальшої процедури неплатоспроможності фізичної особи, оскільки одним із наслідків відсутності кредиторів боржника є неможливість організації і проведення зборів кредиторів, до основних завдань яких у процедурі реструктуризації боргів боржника віднесено розгляд проекту плану реструктуризації боргів боржника та прийняття рішення про його схвалення.

Натомість, у випадку, якщо після відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи конкурсними кредиторами не подано у визначений законом строк заяв з грошовими вимогами до боржника, господарський суд за результатами попереднього засідання постановляє ухвалу, якою:

- 1) керуючись принципом судового контролю у справах про банкрутство та з урахуванням ролі арбітражного керуючого у цій категорії справ (наділеного нормами КУзПБ відповідними повноваженнями щодо взаємодії з кредиторами боржника), **зобов'язує керуючого реструктуризацією боргів боржника письмово повідомити кредиторів** (зазначених боржником у заяві про відкриття провадження у справі та заборгованість перед якими стала підставою для відкриття судом такого провадження) щодо правових наслідків неподання ними у порушення вимог частини першої статті 45 КУзПБ заяв з грошовими вимогами до боржника;
- 2) призначає відповідно до пункту 2 частини четвертої статті 122 КУзПБ судове засідання для вирішення питання про перехід до наступної судової процедури (процедури погашення боргів) чи про закриття провадження у справі.

4. Застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ.

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21

Сфера регулювання пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ (в редакції Закону від 13.04.2021 № 1382-IX) **за суб'єктивним складом учасників є обмеженою** та поширюється виключно на боржників (фізичних осіб) визначених абзацом першим пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ – фізичних осіб, в яких **єдиним кредитором в процедурі неплатоспроможності є забезпечений кредитор, наявна заборгованість за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою квартири (житлового будинку), що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника.**

Текстуальне тлумачення абзацу першого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ свідчить, що диспозиція цієї норми передбачає здійснення провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб за наведеними особливостями **у разі наявності одночасної сукупності таких юридичних фактів:**

- 1) заборгованість фізичної особи виникла до дня введення в дію цього Кодексу;
- 2) ця заборгованість фізичної особи виникла за кредитом в іноземній валюті;
- 3) такий кредит забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку;
- 4) предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним місцем проживання сім'ї боржника.

Системний аналіз абзаців першого, другого, шостого – сімнадцятого, дев'ятнадцятого – двадцятого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ дає змогу визначити умови, яким має обов'язково відповідати заява боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність, і **виокремити дві групи умов, які має містити план реструктуризації боржника** для відповідності його умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом, а саме: **обов'язкові умови** та **факультативні умови.**

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21

Системне тлумачення абзацу другого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ (в редакції Закону від 13.04.2021 № 1382-IX) свідчить, що наведеним абзацом законодавець конкретизував положення абзацу першого цього пункту та передбачив **додатковою кваліфікуючою передумовою застосування абзацу другого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ володіння боржником на праві власності лише *одним об'єктом нерухомості*** залишивши незмінними умови для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника (фізичної особи) з урахуванням особливостей визначених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ - **одночасна наявність сукупності юридичних фактів передбачених абзацом першим цього пункту.**

Боржник за наявності відповідних передумов **має право самостійно обирати одну з моделей своїх процесуальних дій** для відновлення його платоспроможності шляхом реструктуризації наявної заборгованості за кредитом в іноземній валюті з урахуванням особливостей, встановлених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, зокрема:

- звернутися до суду із заявою про його неплатоспроможність **у загальному порядку, визначеному книгою IV КУзПБ;**
- звернутися до суду із заявою про його неплатоспроможність **у спрощеному порядку** (без визначення особи арбітражного керуючого та надання доказів авансування винагороди керуючому реструктуризацією, передбачених пунктом 12 частини третьої статті 116 КУзПБ), але за таких умов: єдиним кредитором у процедурі неплатоспроможності є забезпечений кредитор, наявна заборгованість за кредитом в іноземній валюті, а предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним об'єктом нерухомості, яким володіє боржник на праві власності, та єдиним місцем проживання його сім'ї.

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21

За методом правового регулювання абзац вісімнадцятий пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ сформульований як імперативна норма, яка встановлює автоматичне схвалення забезпеченим кредитором плану реструктуризації у разі відповідності його умовам реструктуризації, визначеним названим пунктом, незалежно від процесуальної позиції і заяв кредитора з цього приводу.

Суд повинен займати активну процесуальну позицію, зокрема і під час перевірки наявності умов та підстав для застосування щодо боржника (фізичної особи) процедури реструктуризації заборгованості за кредитом в іноземній валюті, закріпленої у пункті 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, яка має полягати в повному, всебічному й об'єктивному з'ясуванні обставин щодо відповідності заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність та долученого до неї плану реструктуризації умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом.

Суд не має права самостійно втручатися у визначені боржником в плані реструктуризації умови, зокрема з власної ініціативи з метою приведення у відповідність до пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ плану реструктуризації змінювати строк погашення вимог забезпеченого кредитора або мінімальну суму щомісячного виконання плану реструктуризації (за винятком доведення боржником недостатності доходів для виконання умов реструктуризації (абзац дев'ятнадцятий пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ), а лише може надавати оцінку їх відповідності вимогам та умовам, визначеним наведеною нормою.

Доведення підстав й умов для застосування процедури реструктуризації заборгованості боржника (фізичної особи) за валютним кредитом з урахуванням особливостей визначених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ та складання плану реструктуризації згідно зазначених вище імперативних норм є процесуальним обов'язком боржника (фізичної особи) за невиконання якого настає негативний процесуальний наслідок у вигляді відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність, що не позбавляє його права на повторне звернення до суду з такою заявою, врахувавши умови та підстави для застосування наведеної процедури.

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 02.06.2022 у справі № 917/1384/20

Положення пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ застосовуються при розгляді заяви кредитора з грошовими вимогами до боржника – фізичної особи лише у разі звернення боржника із заявою та відкриття судом провадження у справі про неплатоспроможність з урахуванням приписів цієї норми.

Цілком очевидно, що суд не має права змінювати наведені боржником в заяві про його неплатоспроможність нормативні підстави для відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність (стаття 113 КУзПБ або пункт 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ), право на визначення яких за приписами частини другої статті 115 КУзПБ належить виключно лише боржнику.

Межі судового контролю за цих умов обмежуються дослідженням судом змісту заяви фізичної особи про відкриття провадження у справі про її неплатоспроможність та долученого до неї проекту плану реструктуризації боржника щодо їх відповідності вимогам та умовам, встановленим статтею 113 КУзПБ або пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ відповідно.

Тож у випадку відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи в загальному порядку, визначеному книгою IV КУзПБ, під час розгляду судом грошових вимог кредитора до боржника приписи пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ не застосовуються.

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 24.11.2022 у справі № 908/3334/21

Системне та телеологічне тлумачення абзаців тринадцятого, шістнадцятого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ у взаємозв'язку із іншими положеннями законодавства та із урахуванням завдань провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи свідчить, що **цими абзацами визначено щомісячний порядок нарахування відсоткової ставки на залишок реструктуризованого зобов'язання боржника, що відповідає усталеному порядку застосування відсотків (процентів) у цивільному/господарському обороті.**

Таке тлумачення порядку нарахування на реструктуризоване зобов'язання боржника відсоткової ставки **забезпечує** під час застосування до нього реструктуризації заборгованості з урахуванням особливостей визначених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ **збереження балансу інтересів обох сторін:**

- **боржника** – якому надано право на пільгових умовах, у порівнянні із загальним порядком визначеним Книгою четвертою КУзПБ, здійснити реструктуризацію наявної заборгованості перед кредитором на протязі 10 – 15 років (в залежності від площі квартири/житлового будинку, обтяжених іпотекою), зменшити розмір вимог забезпеченого кредитора, які підлягають погашенню відповідно до цього пункту на відсоток погашеної суми кредиту та додатково на 10 відсотків у разі, якщо загальна площа квартири, обтяженої іпотекою, не перевищує 60 квадратних метрів, або житлова площа такої квартири не перевищує 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї боржника, або якщо загальна площа житлового будинку, обтяженого іпотекою, не перевищує 120 квадратних метрів (крім випадків перевищення вартості іпотеки над сумою заборгованості за кредитним договором) тощо;

- **кредитора** – який отримує погашення задоволеної заборгованості за кредитом та відсотки від повернення яких залежить здійснення банком депозитних операцій, оскільки формування депозитної політики банку та видача ним відсотків за депозитами перебувають у безпосередньому взаємозв'язку з поверненням позичальниками виданих їм коштів за кредитами, неповернення яких може призвести до збитковості по активній операції банку – позики/кредиту.

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 08.12.2022 у справі 921/542/20

Для цілей реструктуризації заборгованості фізичної особи на умовах, встановлених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ, визначальною ознакою кваліфікації такої заборгованості фізичної особи є природа її утворення: виникнення заборгованості у боржника за кредитом згідно з договором, укладеним сторонами в іноземній валюті.

Вирішення судом спору та ухвалення рішення про стягнення заборгованості в гривнях за валютним кредитом, не змінює підстав виникнення і природи відповідного боргу: виникнення його за договором кредиту в іноземній валюті.

Тлумачення абзацу шостого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ із застосуванням буквально-логічного та системного способу інтерпретації свідчить, що **визнання грошових вимог забезпеченого кредитора за умовами цієї норми не перебуває у зв'язку з необхідністю їх підтвердження судовим рішенням про стягнення такої заборгованості з боржника в судовому порядку, оскільки судове рішення не змінює природи виникнення зобов'язання, а лише підтверджує дійсне існування цього зобов'язання, його безспірність та надає зобов'язанню безпосередньо примусового характеру.**

Підтверджені судовим рішенням грошові вимоги забезпеченого кредитора стосовно пені за зобов'язаннями боржника – фізичної особи, щодо якого здійснюється провадження у справі про неплатоспроможність з урахуванням положень пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ, які виникли з кредиту в іноземній валюті, не можуть бути визнані судом та підлягають відхиленню, оскільки реченням другим абзацу шостого цього пункту визначено імперативну умову щодо неможливості включення штрафних санкцій та пені до грошових вимог забезпеченого кредитора, яка не містить будь-якого конфлікту та правового зв'язку, зокрема з конституційними приписами щодо обов'язковості виконання судового рішення і не підлягає обмежувальному тлумаченню.

Норми частини другої статті 625 ЦК України щодо сплати боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції поширюються лише на випадки прострочення грошового зобов'язання, визначеного у гривнях.

У випадку порушення грошового зобов'язання, предметом якого є грошові кошти, виражені в гривнях з визначенням еквівалента в іноземній валюті, **втрати від знецінення національної валюти внаслідок інфляції відновлюються еквівалентом іноземної валюти.**

Кредитор, який, користуючись наданим йому процесуальним правом, визначив заборгованість за валютним кредитом у пред'явленому ним позові у національній валюті – гривні, що була задоволена судом та стягнута з боржника у цій валюті, **має право за частиною другою статті 625 ЦК України на нарахування 3 % річних та індексу інфляції на таку заборгованість боржника за весь час прострочення виконання ним грошового зобов'язання.**

5. Процесуальні питання.

Щодо права фізичної особи-підприємця звертатися до суду в ліквідаційній процедурі

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 08.09.2021 у справі № 5023/5722/11 (922/3331/20)

Право на звернення до суду гарантується Конституцією України, при цьому обмеження цивільної та процесуальної дієздатності можуть бути встановлені лише в порядку, передбаченому законом.

Кодекс України з процедур банкрутства, порівняно із Законом про банкрутство, визначає відмінні судові процедури, які застосовуються до боржників юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Так, до боржників фізичних осіб-підприємців застосування ліквідаційної процедури та призначення ліквідатора уже не передбачено, натомість визначено судову процедуру погашення боргів та призначення керуючого реалізацією майна.

Аналіз положень КУзПБ свідчить, що правові наслідки визнання фізичної особи, в тому числі фізичної особи-підприємця, банкрутом полягають у обмеженні під час провадження у справі про неплатоспроможність її повноважень розпорядження усіма правами щодо майна, включеного до складу ліквідаційної маси, які переходять до керуючого реалізацією.

Однак, **норми КУзПБ не містять жодних обмежень у праві на звернення до суду визнаної банкрутом фізичної особи - підприємця з позовом до третіх осіб**, в тому числі у випадку, якщо така позовна заява подана у часі до введення в дію цього Кодексу, однак розглянута господарським судом, коли провадження у справі про неплатоспроможність (банкрутство) уже здійснювалося за нормами Кодексу.

Вказаних обмежень положення чинного процесуального законодавства також не містять.

Щодо поширення на фізичну особу, яка є майновим поручителем, статусу боржника

Постанова КГС у складі ВС від 17.06.2021 у справі № 926/2987-6/20

Перелік підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство фізичної особи, визначений частиною другою статті 115 КУзПБ, не є вичерпним, оскільки пунктом четвертим частини другої цієї статті передбачено можливість «існування інших обставин, які підтверджують, що найближчим часом боржник не зможе виконати грошові зобов'язання чи здійснювати звичайні поточні платежі (загроза неплатоспроможності)».

При цьому право боржника звернутися із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність не узалежнюється від наявності у сукупності всіх чотирьох підстав, передбачених частиною другою статті 115 КУзПБ.

З огляду на те, що провадження у справах про неплатоспроможність фізичних осіб здійснюється у порядку, визначеному КУзПБ для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, передбачених книгою четвертою названого Кодексу, а також на встановлені обставини у цій конкретній справі, **на фізичну особу, що є майновим поручителем, поширюється статус боржника у справі про неплатоспроможність в розумінні КУзПБ.**

Щодо сутності підвищеного стандарту доказування у справах про банкрутство

Постанова КГС у складі ВС від 22.12.2022 у справі № 910/14923/20

Для запобігання необґрунтованих вимог до боржника та порушень цим прав його кредиторів до доведення обставин, пов'язаних із виникненням заборгованості боржника-банкрута, пред'являються підвищені вимоги.

Сутність підвищеного стандарту доказування у справах про банкрутство полягає, зокрема, в такому:

- перевірка обґрунтованості та розміру вимог кредиторів здійснюється судом незалежно від наявності розбіжностей щодо цих вимог між боржником та особами, які мають право заявляти відповідні заперечення, з одного боку, та кредитором, що заявив грошові вимоги до боржника, з іншого боку;
- при визнанні вимог кредиторів у справі про банкрутство слід виходити з того, що визнаними можуть бути лише вимоги, щодо яких подано достатні докази наявності та розміру заборгованості;
- під час розгляду заяви кредитора з грошовими вимогами до боржника у справі про банкрутство визнання боржником або арбітражним керуючим обставин, якими кредитор обґрунтовує свої вимоги (частина перша статті 75 ГПК України), саме по собі не звільняє іншу сторону від необхідності доведення таких обставин в загальному порядку.

Запроваджений законодавцем підвищений стандарт доказування у справах про банкрутство для кредиторів приводить у випадку ненадання заявником-кредитором сукупності необхідних документів на обґрунтування своїх вимог до прийняття рішення судом про відмову у визнанні таких вимог та включенні їх до реєстру вимог кредиторів.

Щодо порядку розгляду кредиторських вимог у справах про неплатоспроможність

Постанова КГС у складі ВС від 02.06.2022 у справі № 917/1384/20

Системне тлумачення статті 113, пункту 1 частини першої статті 120, частини першої статті 122 КУзПБ свідчить, що подання кредиторами грошових вимог до боржника – фізичної особи та їх розгляд судом здійснюються в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб.

Розглядаючи кредиторські вимоги, суд згідно з нормами статей 45–47 КУзПБ має належним чином дослідити сукупність поданих заявником доказів (договори, накладні, акти, судові рішення, якими вирішено відповідний спір тощо), перевірити їх, надати оцінку наявним у них невідповідностям (за їх наявності), аргументам та запереченням щодо цих вимог, з урахуванням чого з'ясувати, чи є відповідні докази підставою для виникнення у боржника грошового зобов'язання.

Суд зобов'язаний належним чином дослідити подані стороною докази (у цьому випадку – зроблений кредитором розрахунок заборгованості), перевірити їх, оцінити в сукупності та взаємозв'язку з іншими наявними у справі доказами, а в разі незгоди з ними повністю або частково – зазначити правові аргументи на їх спростування і навести в рішенні свій розрахунок, що є процесуальним обов'язком суду.

Розрахунок заборгованості, складений в односторонньому порядку, сам по собі не є первинним документом в розумінні статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», адже не відповідає вимогам, встановленим наведеною нормою для первинних документів. Тому за відсутності первинних документів він не може вважатися доказом, який підтверджує суму кредиту, виданого банком позичальнику, суми траншів кредиту, дату, коли саме та яка сума кредитних коштів була повернута позичальником банку за відображеним у ньому періодом, і, як наслідок, загальну суму боргу тощо

Щодо оскарження особою, яка заявила грошові вимоги до боржника грошових вимог іншого кредитора

Постанова КГС у складі ВС від 31.08.2022 у справі № 921/574/20

У справі про банкрутство коло осіб, які мають право оскаржити судові рішення, звужено до учасників такої справи задля попередження необґрунтованого втручання інших осіб, які не є учасниками справи, у хід процедури банкрутства.

Відповідно до частини першої статті 122 КУзПБ подання кредитором грошових вимог до боржника та їх розгляд керуючим реструктуризацією здійснюються в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб.

Законодавством про банкрутство для конкурсних кредиторів встановлений більш складний порівняно з іншими учасниками справи порядок набуття статусу учасника провадження у справі про банкрутство, який (статус) наділяє такого учасника повним обсягом процесуальної дієздатності, в тому числі правом оскаржувати судові рішення, дії боржника, розпорядника майном, керуючого санацією, ліквідатора, звертатися про визнання недійсними угод боржника тощо.

Набуття такого статусу остаточно формалізується ухвалою суду про визнання вимог кредитора.

Лише після вчинення всіх передбачених КУзПБ (стаття 45) дій, прийняття судом відповідної ухвали про повне або часткове (частина шоста статті 45, стаття 47 КУзПБ) визнання його вимог кредитор набуває статусу учасника провадження у справі про банкрутство та повну процесуальну дієздатність (здатність особисто здійснювати процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді (стаття 44 ГПК України)).

Кредитори (в розумінні абзацу десятого частини першої статті 1 КУзПБ, окрім тих, які ініціювали провадження у справі про банкрутство) з моменту подання заяви, передбаченої абзацом першим частини першої статті 45 КУзПБ, можуть скористатися правами, встановленими абзацом першим частини шостої названої статті, та правом оскарження судових рішень у справі про банкрутство як особи, які не брали участі у справі (частина перша статті 254 ГПК України), якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки.

Тож, переглядаючи в апеляційному порядку ухвалу суду першої інстанції, суд має надати оцінку правовому статусу заявника апеляційної скарги у справі (з'ясувати, чи набув він статусу кредитора у справі), наявності у нього права на апеляційне оскарження ухвали суду першої інстанції в контексті впливу цього судового рішення на права, інтереси та (або) обов'язки заявника апеляційної скарги.

Щодо визнання грошовим зобов'язанням в розумінні статті 1 КУзПБ основної винагороди приватного виконавця

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 07.07.2022 у справі № 916/1456/21

Сплата основної винагороди є обов'язком (зобов'язанням) боржника перед приватним виконавцем, в силу закону охоплюється змістом грошових зобов'язань боржника у процедурі банкрутства, визначених в абзаці п'ятому частини першої статті 1 КУзПБ, і за певних умов може бути вимогою приватного виконавця (кредитора) щодо грошових зобов'язань до боржника (боржника у виконавчому провадженні).

Системне тлумачення абзацу п'ятого частини першої статті 1 КУзПБ та частин першої – сьомої статті 31 Закону України від 02.06.2016 № 1403-VIII "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів", частини першої статті 42, частин першої – другої статті 45, статті 46 Закону України від 02.06.2016 № 1404-VIII "Про виконавче провадження", пункту 19 постанови Кабінету Міністрів України від 08.09.2016 № 643 "Про затвердження Порядку виплати винагород державним виконавцям та їх розміри і розмір основної винагороди приватного виконавця" приводить до висновку, що **грошове зобов'язання боржника** як особи, неспроможної виконати свої грошові зобов'язання зі **сплати основної винагороди приватного виконавця**, обумовлено законодавцем **фактичним стягненням** приватним виконавцем з боржника суми, що підлягає стягненню за виконавчим документом і **виникає у пропорційній сумі до фактично стягнутої у випадку відсутності у боржника коштів на сплату основної винагороди приватного виконавця в межах виконавчого провадження.**

Щодо визнання грошовим зобов'язанням в розумінні статті 1 КУзПБ виконавчого збору та витрат виконавчого провадження державного виконавця

Постанова КГС ВС від 19.01.2023 у справі № 918/56/20

Грошове зобов'язання боржника як особи, неспроможної виконати свої грошові зобов'язання (стаття 1 КУзПБ) зі сплати виконавчого збору, обумовлене фактичним стягненням з боржника суми боргу за відповідним виконавчим документом або виконанням (повним/частковим рішенням немайнового характеру), в цьому контексті право вимоги органу державної виконавчої служби до боржника у справі про банкрутство на суму виконавчого збору виникає у розмірі 10 % фактично стягнутої суми за відповідним виконавчим документом або у визначеному постановою державного виконавця розмірі за умови виконання (повного/часткового) рішення немайнового характеру.

Аналіз положень статей 27, 42, 45 Закону України "Про виконавче провадження" у співвідношенні із положеннями статей 1, 45 КУзПБ свідчить про те, що грошове зобов'язання боржника як особи, неспроможної виконати свої грошові зобов'язання (стаття 1 КУзПБ) зі сплати витрат виконавчого провадження виникає на підставі постанови державного виконавця про визначення/стягнення таких витрат та не залежить від фактичного (повного/часткового) задоволення вимог стягувача за виконавчим документом у зв'язку з виконанням якого такі витрати понесено, отже в цьому контексті грошові вимоги органу державної виконавчої служби до боржника у справі про банкрутство на суму витрат виконавчого провадження виникають у розмірі визначеному у відповідній постанові державного виконавця за умови їх належного документального підтвердження кредитором.

Щодо включення скарги на рішення, які не підлягають оскарженню

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 20.05.2021 у справі № 922/3369/19

При вирішенні питання наявності підстав для відкриття касаційного провадження за касаційними скаргами на судові рішення, визначені абзацом першим частини третьої статті 9 КУзПБ, до яких включені/приєднані скарги на постанови апеляційного суду, прийняті за результатами перегляду судових рішень, які не підлягають оскарженню у касаційному порядку окремо, слід враховувати і таке:

- **по-перше**, як скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ підлягають оскарженню, так і включена/приєднана до неї скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ не підлягають оскарженню окремо, **мають відповідати вимогам процесуального Закону щодо прийнятності**, зокрема статтям 289, 290, 291 ГПК України;

- **по-друге**, скарга на судові рішення, які не підлягають оскарженню в касаційному порядку, **може бути включена/приєднана**, в порядку абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ **до основної скарги на судові рішення, найбільш наближені за датою прийняття** (за можливістю). Касаційна скарга на судові рішення, які не підлягають оскарженню в касаційному порядку окремо, у разі пропуску строку на касаційне оскарження, визначеного приписами статті 288 ГПК України, має містити клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження з вмотивованим обґрунтуванням такого пропуску та підстав включення скарги на судові рішення, що не підлягають касаційному оскарженню, до основної скарги. Ця умова справедлива і для касаційної скарги на постанову апеляційного господарського суду, що може бути оскаржена окремо;

- **по-третє**, судові рішення за скаргою на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ підлягають оскарженню, так і включеної/приєднаної до неї скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ не підлягають оскарженню окремо, **повинні бути (як правило) сутнісно (змістовно, логічно) поєднані підставами і доводами, стосуватися прав і охоронюваних законом інтересів особи, щодо якої прийняте судове рішення, яке не підлягає касаційному оскарженню окремо**

Справи на розгляді судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС у 2023 році

Справа № 904/2154/22 – щодо застосування частини четвертої статті 39 КУзПБ при розгляді заяв різних ініціюючих кредиторів про відкриття провадження у справі про банкрутство, які надійшли до різних господарських судів у зв'язку зі зміною місцезнаходження боржника.

Справа № 902/221/22 – щодо розгляду заяв фізичних осіб з кредиторськими вимогами до боржника – фізичної особи, підставою виникнення яких визначено договір позики, фактичне укладення, його умови та факт отримання боржником грошових коштів підтверджено лише розпискою, без надання доказів походження цих грошових коштів.

Справа № 910/21981/16 – щодо щодо територіальної юрисдикції (підсудності) розгляду скарги на дії (бездіяльність) державного виконавця, пов'язаної з виконанням судового рішення, ухваленого за результатом майнового спору про звернення стягнення на майно боржника, вирішеного до відкриття провадження у справі про банкрутство.

Справа № 924/1277/20 – щодо застосування частини 2 статті 44 КУзПБ у контексті дії пункту 1–2 розділу «Прикінцеві та перехідні положення КУзПБ та Закону України "Про внесення зміни до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Кодексу України з процедур банкрутства" № 1944-ІХ від 14.12.2021 щодо наслідків спливу 170-денного строку розпорядження майном.

Справа № 904/5743/20 – щодо визначення моменту виникнення грошових зобов'язань боржника щодо сплати податкових платежів за неузгодженими податковими повідомленнями-рішеннями.

Справа № 910/23952/15 – чи має розмір вимог Банку до майнового поручителя (щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство) відповідати розміру грошових вимог (визнаних судом) кредитора (Банка) до основного боржника (щодо якого порушено провадження у справі про банкрутство) та чи є економічні втрати кредитора, спричинені інфляцією та коливанням валютних курсів, грошовими вимогами, які підлягають включенню в реєстр вимог кредиторів у справі про банкрутство іпотекодавця – майнового поручителя, за умови, якщо розмір вимог того ж кредитора до боржника за основним зобов'язанням вже визначено судом у справі про банкрутство такого боржника за основним зобов'язанням.

Справа № 908/1957/21 – щодо підсудності справ, у яких відповідачами є як ДПС України (центральний орган виконавчої влади), так і її відокремлений підрозділ.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!